

5. SINIF SOSYAL BİLGİLER

FULLETEN

EFSANE

SBD NOTLARI

SB.5.1.2

KÜLTÜREL ZENGİNLİKLERİN BİRLİKTE YAŞAMAYA KATKISI

● Konu Özetleri

● SBD Bilgi

● Kavram Kartları

● Kazanım Odaklı

HAZIRLAYAN

Muammer ASLAN

KÜLTÜR NEDİR? · TÜRK KÜLTÜRÜNDEN ÖRNEKLER

5. SINIF

1. ÖĞRENME ALANI · BİRLİKTE YAŞAMAK

5.1.2 KÜLTÜREL ZENGİNLİKLERİN BİRLİKTE YAŞAMAYA KATKISI

Öğrenme çıktısı: Kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya etkisini **yorumlayabileceksiniz**. Anahtar kavramlar: **kültür, saygı, birlik ve beraberlik**.

Kültür, bir milletin tarih boyunca meydana getirdiği **maddi ve manevi değerlerin bütünüdür**. Toplum içinde dayanışma, birlik ve beraberliğin sağlanmasında önemli yer tutar. Kültür, bir toplumu **millet yapan** ve onu diğer milletlerden **ayırarak** özelliklerdir; Türk kültürü Türk milletin **hayat tarzını** yansıtır.

Türk kahvesi – ikram kültürü

Halk oyunları

Sema – manevi kültür

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

KÜLTÜR ÖGESİ	TÜRK KÜLTÜRÜNDEN ÖRNEKLER
Sanat	Ebru, hat, çini, ahşap baskı, el dokuması kilim
Yemek	Kayseri mantısı, kebab, baklava, etli ekmek, aşure, Türk kahvesi
Giyim-kuşam	Zeybek cepkeni, yöresel folklor kıyafetleri, tarabulus kuşağı
Kutlama	23 Nisan, bayramlar, ramazanda mahya asma, Nevruz
Müzik / oyun	Türk halk müziği, zeybek, horon; geleneksel çocuk oyunları
Mimari	Geleneksel Türk evlerinde cumba ; cami, han, kervansaray

Geleneksel oyunlar: **Geleneksel oyunlarımız** kültürümüzü kuşaktan kuşağa aktarır. Aynı oyunlar başka kültürlerde de vardır: **üçtaş** (Türkmenistan, Hindistan), **beştaş** (Endonezya, Kırgızistan, Kore, Yunanistan), **dokuztaş** (Hindistan, Suriye), **istop** (İtalya, Romanya, Kolombiya), **körebe** (Nijerya, Kazakistan, Almanya, Fransa, İngiltere), **mangala** (Türk cumhuriyetleri, Afrika, Asya, Karayipler). → Farklı kültürlerde aynı oyunların olması, kültürlerin **etkileşim** içinde olduğunu ve insanlığın **ortak değerler** paylaştığını gösterir.

23 Nisan – dünyanın çocuk bayramı: 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Mustafa Kemal Atatürk tarafından Türk çocuklarına hediye edilmiştir. Bugün 23 Nisan şenliklerine **yabancı ülke çocukları** da misafir olarak katılır. Çocuklara bayram hediye eden ve bunu bütün dünyayla paylaşan **ilk ve tek ülke Türkiye**'dir. TRT Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği'nde çocuklar ülkelerinin kültürünü tanıtır.

YAZILI RADARI

- **Yazılıda nasıl sorulur?** "Kültür nedir? Türk kültüründen üç örnek yazınız." → Tanım: maddi ve manevi değerler bütünü; örnekler farklı öğelerden seçilirse (yemek + sanat + kutlama) daha güçlü cevap olur.
- "Aynı oyunun farklı ülkelerde oynanması neyi gösterir?" → **kültürel etkileşim / ortak değerler**.

ÜLKELERİN KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

1. ÖĞRENME ALANI · BİRLİKTE YAŞAMAK

5. SINIF

5.1.2 23 NİSAN ÇOCUK ŞENLİĞİ – ÜLKELERİN KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

Kitapta TRT 23 Nisan Çocuk Şenliği'ne katılan çocuklar ülkelerini tanıtır. Her ülkenin **giyim, yemek, müzik, el sanatı ve kutlama** gelenekleri farklıdır; bu farklılıklar dünyanın **kültürel zenginliği**dir.

Efe – Türkiye

İvanka – Bulgaristan

Olga – Rusya

Ata – Türkmenistan

Atiye – KKTC

ÜLKE	GIYİM	YEMEK	MÜZİK / SANAT	KUTLAMA / GELENEK
Türkiye	Zeybekte gömlek üstüne işlemeli cepken	Kayseri mantısı, kebab, baklava, etli ekmek	Ebru sanatı; halk oyunları	Ramazanda minareler arasına mahya ; geleneksel evlerde cumba
Bulgaristan	Surva Festivali'nde hayvan kürkünden kukeri kostümleri	Sıcak ve soğuk çorbalar	Kaval, zurna, yaylı çalgı gadulka ; kalaycılık	Mart ayında beyaz-kırmızı iplerden marteniçka bilekliği (beyaz huzur, kırmızı yaşam)
Rusya	Uzun askılı elbise sarafan + başlık kokoşnik	Vinegret salatası, Rus salatası	Balalayka , gusli; Tolstoy, Dostoyevski, Çehov	Baharı karşılayan Maslenitsa (Nevruz'a benzer); düğünde damadın bahşışı
Türkmenistan	Koyun postundan başlık telpek ; bolca kırmızı	Düğünde plov (Türkmen pilavı)	Türkmen sazı; halı dokumacılığı	Mayıs'ın son pazarı Halı Bayramı — dünyadaki tek halı bayramı
KKTC	İşlemeli cepken (yelek)	Kızartılmış hellim peyniri	Darbuka, zurna, ud; lefkara nakışı	Mendille oynanan oyun havası; düğünde testi oyunu

Benzerlikler ve farklılıklar: Efe'nin (Türkiye) ve Atiye'nin (KKTC) tanıtımlarında **cepken** ortaktır; Rusya'nın Maslenitsa'sı bizim **Nevruz**'a benzer; Bulgaristan'da kalaycılık Anadolu'da da vardır. → Kültürler birbirinden **etkilenir**; benzerlikler yakınlaştırır, farklılıklar zenginleştirir.

YAZILI RADARI

- **Yazılıda nasıl sorulur?** Bir çocuğun tanıtım metni verilir "Hangi kültür öğeleri (giyim, yemek, müzik, kutlama) geçmektedir?" diye **sınıflandırma** istenir; kültür ögesi adlarını doğru kullanın.
- "Ülkemizle KKTC'nin kültürel benzerliklerine iki örnek yazınız." → cepken, zeybek, kahve, hellim/tarhana gibi.

KAVRAMLAR

Cepken: Gömlek üstüne giyilen kısa, işlemeli, yakasız giysi.

Marteniçka: Bulgaristan'da mart ayında takılan beyaz-kırmızı bileklik.

Maslenitsa: Rusya'da bahar bayramı.

Kukeri: Bulgaristan'da kürkten yapılan festival kostümü.

Sarafan / kokoşnik: Rus kadın elbisesi ve başlığı.

Telpek: Türkmen erkeklerinin koyun postundan başlığı.

5.1.2 KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ VE ORTAK KÜLTÜRÜMÜZ

KKTC, Türk dünyasının önemli bir parçasıdır. Bayrağının ortasındaki **ay yıldız Türklüğü**, üstteki kırmızı şerit **Türkiye'yi**, alttaki kırmızı şerit **KKTC'yi** simgeler. Kıbrıs'ın Türk vatanı oluşu, Osmanlı Devleti'nin adayı **1571**'de fethetmesiyle başlar; o tarihten beri tarihî ve kültürel bağlarımız sürer.

Görsel 1.12 · KKTC bayrağı

Görsel 1.13 · Rauf Denktaş – KKTC'nin kurucusu

1571

Osmanlı Devleti Kıbrıs'ı fethetti.

1878

Ada bir süreliğine **İngiliz idaresine** geçti; Türk bayrağı gönderden indirildi.

1974

Kıbrıs Barış Harekâtı (2024'te 50. yıl dönümü kutlandı).

15 Kasım 1983

Rauf Denktaş ve Kıbrıslı vatanseverlerin çabasıyla **KKTC** kuruldu; Denktaş ilk cumhurbaşkanı.

Dedemin sözü: Rauf Denktaş, dedesi Şehertli Mehmet'in 1878'de Türk bayrağının indirilişini yaşadığını ve "**Osmanlı yamandı... Gittiler ama yine gelecekler...** Ben göremeyeceğim ama sizler göreceksiniz." dediğini anlatır: Kıbrıslı Türkler, Kıbrıs'ın bir Türk adası olduğuna inanarak **azim ve kararlılıkla** varlıklarını korudular.

YAZILI RADARI

● **Yazılıda nasıl sorulur?** KKTC bayrağındaki sembollerin anlamı; KKTC'nin kuruluş tarihi (**15 Kasım 1983**) ve kurucusu (**Rauf Denktaş**); Kıbrıs'ın fethi (**1571**) ve Kıbrıs Barış Harekâtı (**1974**) kronolojisi.

KAVRAMLAR

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (15 Kasım 1983).

Kıbrıs Barış Harekâtı: Türkiye'nin 1974'te adadaki Türkleri korumak için yaptığı harekât.

İdare: Yönetim.

Simge: Bir anlamı temsil eden işaret.

Azim: Bir işi başarmaya kararlı olma.

Rauf Denktaş: KKTC'nin kurucusu ve ilk cumhurbaşkanı.

Fetih: Bir yeri savaşla ele geçirme.

Gönder: Bayrak direği.

Vatansever: Vatanını seven, uğruna çalışan.

Nesil: Kuşak.

TÜRKİYE İLE KKTC'NİN ORTAK KÜLTÜRÜ

5. SINIF

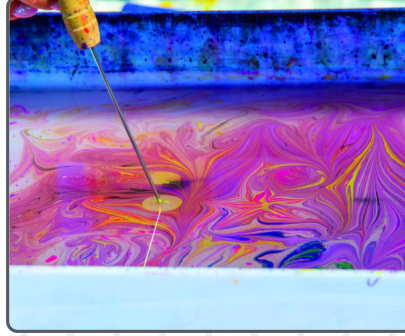
1. ÖĞRENME ALANI · BİRLİKTE YAŞAMAK

5.1.2 TÜRKİYE İLE KKTC'NİN ORTAK KÜLTÜRÜ

Kıbrıs Türkleri Anadolu'dan adaya göç ederken **kültür, sosyal yaşam ve inançlarını** birlikte getirmiş, ada kültürüyle harmanlayıp gelecek nesillere aktarmıştır. Bu yüzden ülkemiz ile KKTC arasında pek çok **ortak kültürel unsur** vardır:

Türk kahvesi — su ve macunla ikram

Ebru — ortak el sanatı

Görsel 1.17 · Tarabulus kuşağı

ALAN	TÜRKİYE İLE KKTC'NİN ORTAK KÜLTÜRÜ
Yemek	Tarhana çorbası, humus, ızgara hellim, kabak çiçeği ve enginar dolması; Türk kahvesi her öğünden sonra ve misafirlikte — yanında su ve turunc / ceviz macunu
Halk oyunu	Ege illerimizin zeybeği KKTC'de de oynanır; tek başına veya daire şeklinde
Eşya	Zembil : hasırdan örülmüş kulplu torba ve sepet
El sanatı	Ahşap baskı, ebru , el dokuması kilimler
Giyim	Tarabulus kuşağı : ipek veya koyun yününden, kök boyalı bel kuşağı — adını Osmanlı dönemindeki Trablusgarp 'ta dokunmasından alır; Anadolu köylerinde ve folklor kıyafetlerinde de görülür

YAZILI RADARI

● **Yazılıda nasıl sorulur?** "Türkiye ile KKTC arasında ortak kültür öğelerine üç örnek yazınız." → yemek (hellim, tarhana, kahve), halk oyunu (zeybek), el sanatı (ebru), giyim (tarabulus kuşağı). Tarabulus kuşağının adının **Trablusgarp**'tan geldiği de sorulabilir.

KAVRAMLAR

Zembil: Hasırdan örülmüş kulplu torba.

Kök boya: Bitki köklerinden elde edilen doğal boya.

Kilim: El dokuması, tüysüz yaygı.

Zeybek: Ege yöresi halk oyunu.

Ortak unsur: İki kültürde de bulunan öge.

Tarabulus kuşağı: Trablusgarp'ta dokunan, KKTC ve Anadolu'da kullanılan bel kuşağı.

Ahşap baskı: Oyulmuş tahta kalıpla kumaşa desen basma sanatı.

Macun: Meyve veya cevizle yapılan koyu tatlı.

Harmanlamak: Farklı şeyleri karıştırıp bütün oluşturmak.

Göç: Bir yerden başka yere yerleşmek için taşınma.

5.1.2 KÜLTÜREL ÖZELLİKLERE SAYGI VE BİRLİKTE YAŞAMA

Çevremizde kendi kültürümüzden farklı bir **dil, kıyafet, yemek, kutlama törenine** sahip insanlarla karşılaşabiliriz. Kültürel özelliklere **saygı**, paylaşma ve bütünleşme ortamı sağlar, milletler arasındaki **ön yargıları** ortadan kaldırır, insanların birbirine saygı duyduğu bir ortam oluşturur.

Jan Linskens – 27 yıldır Kuşadası

Karadeniz horonu

Yurt dışındaki Türk öğrenciler

Kapadokya – turizm

HABER	İNSANLARI BİR ARAYA GETİREN DURUM	SONUÇ
Hollandalı turist Kuşadası'ndan kopamıyor	Turizm: 1996'da tatil için gelen Jan Linskens yüzmeyi ve dalışı Türkiye'de öğrendi	25 yıldır her tatilini Kuşadası'nda geçiriyor; "güzel arkadaşlıklar, güzel yemekler"
Türk ve Suriyeli aileler dostluk sofrası kuruyor	Göç ve uyum: Türk Kızılay Ankara Toplum Merkezi'nin ramazan projesi	Şakiriye ve fırında tavuk aynı iftar sofrasında; iyi ilişkiler, uyum
Ganalı doktor adayı Karadeniz kültürünü tanıtıyor	Eğitim: Yahaya Abdulai 2018'de tıp okumak için Rize'ye geldi	Türkçe öğrendi, horon oynadı, türkü söyledi; yöre halkı onu "manevi evlat" saydı
Döner Almanya'da en çok tercih edilen yiyecek	İş gücü göçü: 1961-1973 arasında işçi olarak Almanya'ya gidenler	Döner, currywurst'ü geride bırakıp en popüler yemek oldu; kültürler uyum içinde
Türk öğrenciler kültürel zenginlikleri tanıyor	Eğitim: MEB'in yurt dışına gönderdiği 3 bine yakın öğrenci	Gittikleri ülkenin dilini, kültürel mirasını ve çeşitliliğini tanıyor

Misafirperverlik: Ülkemize eğitim ve turizm için birçok misafir gelir. **Türk misafirperverliği** gereği misafirleri **dil, din, renk ayrımı yapmadan** saygı ve sevgiyle karşılarız; bir kısmı ülkemize yerleşir. Milletimiz tarih boyunca **mazlumun yanında** olmuştur: Balkanlar, Kafkaslar, Afganistan, Irak, Suriye'den gelen milyonlarca insana kapılarını açmış, sığınmacıları **geçici koruma** kapsamına alıp uyum projeleri yürütmüştür.

Selamlaşma ve aşure: **Selamlaşma** her kültürde farklıdır: Türkler el sıkışır, sarılır, **el öper**; Japonlar başını öne eğer; Filipinliler büyüklerinin elini alnına koyar; Fransızlar yanaktan öper; Yunanlar omza dokunur; Maoriler burun ve alınlarını birbirine bastırır. Kültürlerin bir arada olması **aşureye** benzetilir: farklı malzemeler aynı kazanda kaynayıp güzel bir tat oluşturur.

YAZILI RADARI

● **Yazılıda nasıl sorulur?** "Farklı kültürlerin bir arada olması neden aşureye benzetilir?" → **farklılıklar birleşince zenginlik ve uyum** oluşur. "Ülkesinden ayrılmak zorunda kalan arkadaşınıza uyum için ne yaparsınız?" → dilini öğrenmesine yardım, kültürünü tanıtmak, oyunlara dâhil etme, **saygı**.

TEST MİNİ TEST

5 soru · yeni nesil · önerilen süre 8 dakika

Doğru: ___ / 5

1 Kültür, bir milletin tarih boyunca meydana getirdiği maddi ve manevi değerlerin bütünüdür.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Türk kültürünün manevi öğelerinden biridir?

- A) Kayseri mantısı B) Büyüklerin elini öpme geleneği
C) Geleneksel Türk evindeki cumba D) Ebru sanatında kullanılan boyalar

2 Mangala oyunu Türk cumhuriyetlerinin yanı sıra Afrika'da Gana ve Kenya'da, Asya'da Endonezya ve Hindistan'da, Amerika'da Karayipler'de oynanmaktadır.

Bu bilgidan aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Her ülkenin oyunları yalnızca kendine özgüdür. B) Kültürler arasında etkileşim ve ortak değerler vardır.
C) Geleneksel oyunlar artık oynanmamaktadır. D) Mangala yalnızca Türkiye'de bilinir.

3 KKTC bayrağının ortasındaki ay yıldız Türklüğü, üstteki kırmızı şerit Türkiye'yi, alttaki kırmızı şerit ise KKTC'yi simgeler.

KKTC ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) 15 Kasım 1983'te kurulmuştur. B) Kurucusu ve ilk cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'tır.
C) Kıbrıs 1571'de Osmanlı Devleti tarafından fethedilmiştir. D) KKTC'de zeybek ve Türk kahvesi bilinmez.

4 Ganalı Yahaya Abdulai tıp eğitimi için geldiği Rize'de Türkçe öğrenmiş, horon oynamayı öğrenmiş; yöre halkı da onu manevi evlatları olarak kabul etmiştir.

Bu olay kültürel özelliklere saygının birlikte yaşamaya hangi katkısını en iyi gösterir?

- A) Ön yargıları ortadan kaldırıp kaynaşmayı sağlar. B) İnsanların kendi kültürlerini unutmasına yol açar.
C) Turizm gelirlerini azaltır. D) Yalnızca aynı dili konuşanların anlaşmasını sağlar.

5 Almanya'da aşure dağıtan bir görevli, "Farklı ürünler aynı kazanda kaynayıp güzel bir tat oluşturur." demiştir.

Görevli bu sözleyle aşureyi aşağıdakilerden hangisine benzetmektedir?

- A) Farklı kültürlerin uyum içinde bir arada yaşamasına B) Yemeklerin pahalılaşmasına
C) Her milletin ayrı ayrı yaşaması gerektiğine D) Geleneksel oyunların unutulmasına

SORU	CEVAP	KISA ÇÖZÜM
1. Soru	B	El öpme geleneği manevi kültürdür; mantı, cumba ve boyalar maddi öğelerdir.
2. Soru	B	Aynı oyunun birçok kıtada oynanması kültürel etkileşimi ve ortak değerleri gösterir.
3. Soru	D	Zeybek ve Türk kahvesi Türkiye ile KKTC'nin ortak kültür öğeleridir.
4. Soru	A	Farklı kültürden birinin benimsenmesi ön yargıları kaldırıp kaynaşmayı sağlar.
5. Soru	A	Aşure benzetmesi farklı kültürlerin birleşerek uyumlu bir bütün oluşturmasını anlatır.

DAHA FAZLASI İÇİN OKUT!

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Kitap Tavsiyeleri

Yazılıdan 100 almaya hazır mısın? Bu sorularla kendini test ettin, şimdi sıra denemelerde ve bursluluk sınavlarında fark yaratmakta! **Voltaj Serisi** kitaplarıyla pratik yap, sınav maratonunda hep bir adım önde ol.

Etkinlikli Temel Kitap

- ✓ Sade ve anlaşılır dil.
- ✓ Kavrama Testleri.
- ✓ Açık Uçlu Sorular.
- ✓ Video Çözümü.

36 Haftalık Fasikül

- ✓ Haftalık plana uygun.
- ✓ Süreç değerlendirme.
- ✓ Performans takibi.
- ✓ Video Çözümü.

Soru Bankası

- ✓ Beceri temelli sorular.
- ✓ Analitik yaklaşım.
- ✓ Bölüm değerlendirme.
- ✓ Video Çözümü.

SOSYAL BİLGİLER DÜNYASI®

Bu metin ve doküman Muammer ASLAN tarafından "Sosyal Bilgiler Dünyası" için hazırlanmıştır.

www.sosyalbilgilerdunyasi.com